

Sayın Başkan, Sayın Divan, TÜSİAD'ın Değerli Üyeleri, Sayın Basın Mensupları,

TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Konuşmama başlarken Van'daki çığ felaketinde yaşamını yitirenlere, İdlib'teki şehitlerimize ve Elazığ depreminde kaybettiğimiz vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, kederli ailelerine sabırlar diliyorum. Uçak kazasında yaralanan yolculara da acil şifalar temenni ederken, kaybettiğimiz vatandaşlarımıza rahmet diliyorum.

Devletimiz deprem bölgesinde yaraları sarmaya başladı.

Fakat keşke kriz yönetimi konusunda gösterdiğimiz başarıyı krizi önlemek için de gösterebilsek.

Bu depremin yaklaşmakta olduğu konusunda uyarılar yapan raporlar, deprem olduktan, binalar yıkıldıktan ve insanlarımız öldükten sonra dikkatimizi çekti.

Belli ki bu raporların hazırlandığı zamanlarda, işaret edilen tehlikelerin uzağımızda olduğunu düşünmüşüz; riskleri yeterince değerlendirememişiz.

En büyük endişem benzeri bir durumun ama çok daha büyük bir ölçekte İstanbul depremi için ortaya çıkması.

Türkiye nüfusunun neredeyse %20'sinin yaşadığı, GSYİH'nın %30'undan fazlasının üretildiği ve vergi gelirlerinin %44'ünün tahsil edildiği İstanbul'u bekleyen depremde can ve mal kaybının en aza indirilmesi için yapılması gereken hazırlıklar en acil önceliklerimiz arasında.

Kaynaklarımız kıt. Bu kıt kaynakları en iyi şekilde kullanalım.

Projeleri aciliyet ve ihtiyaç bazında değerlendirelim.

Bugünü değil geleceği düşünerek hareket edelim.

Kıt kaynaklarımızı depreme hazırlığa, sanayiye, tarıma, teknoloji geliştirmeye, insan yetiştirmeye, bilime, sanata harcayalım.

Enerjimizi uzun vadede bizleri bekleyen büyük dönüşümlere hazır olmak için kullanalım.

Değerli konuklar,

2020 yılına geçmiş yıllara oranla biraz daha iyimser girdik.

Gerek ülkemizde gerekse dünyada ekonomik endişeler biraz daha azalmış, iş dünyasının beklentileri biraz daha iyileşmiş durumda.

Dünya ekonomisinin bu yıl 2019'a oranla bir miktar hızlanması bekleniyor.

Dünya ekonomisindeki olumlu hava, ülkemizi de olumlu etkiliyor.

Enflasyon rekor yüksek seviyelerden indi, TL'deki istikrarsızlık azaldı, ve CDS primlerimiz düştü. Reel ekonomi de bir nebze nefes aldı.

Faizlerin düşmesiyle kamu bankaları öncülüğünde başlayan kredi büyümesine özel bankalar da katıldı.

Tüketici kredilerindeki artış ertelenen iç talebi geri getiriyor.

Büyümedeki canlanma bir süre sonra istihdam artışına da yol açacaktır.

Fakat 2020'de ekonomiye hakim olan bu iyimserlikte olağanüstü tedbirlerin önemli bir etkisi var.

Olağanüstü uygulamalar normalleşirse ekonomimiz normalden giderek uzaklaşır, öngörülebilirlik azalır. Bu nedenle umarım kalıcı ve sağlıklı piyasa koşulları bir an önce sağlanır.

Ayrıca, başta jeopolitik riskler olmak üzere orta vadede bir dizi gelişme bu havayı bozabilir.

Uzun vadede ise bugünkü resim daha karmaşık bir hal alıyor.

Yirmi birinci yüzyıl başları, yirminci yüzyıl başlarına çok benziyor.

Teknolojide, üretimde, yaşam tarzlarımızda, küresel sistemde, toplumsal yapıda çok derin, çok yaygın, çok hızlı değişimler meydana geliyor.

Üstelik, yirminci yüzyıl başlarından farklı olarak bu değişim dinamiklerine günümüzde bir de iklim krizi eklenmiş durumda.

Son 30 40 yıla damgasını vurmuş olan küresel düzen krizler ve güç odaklarındaki kaymalarla sarsıldı.

Bir düzeltme ihtiyacı giderek belirginleşirken bu ihtiyaca cevap verecek ve istikrar sağlayacak bir çerçeve hala şekillenmiş değil.

Küresel düzende ilk dikkati çeken unsur ABD'nin İkinci Dünya Savaşından ve Sovyet Bloku'nun yıkılmasından sonraki konumunun değişmesi.

Dünyanın en büyük ekonomisi olma yolunda ilerleyen Çin ile ABD arasında ekonomik, teknolojik, ticari ve siyasi alanlarda kıyasıya bir rekabet yaşanıyor.

ABD ve Çin arasındaki rekabet sadece ekonomik ve teknolojik alanla sınırlı değil.

Biri piyasa kapitalizmini, diğeri ise devlet kapitalizmini temsil ediyor.

Bu nedenle küresel sistemin üzerine oturacağı ilkeler üzerinden de bir rekabet yaşanıyor.

Bu rekabette devlet kapitalizmin mahsurları kadar piyasa kapitalizminin aksaklıkları da dikkati çekiyor.

Bugün, 1980'lerden bu yana egemen olan küresel sistemin aksaklıkları daha iyi anlaşılıyor. Sistemin avantajlarından gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler simetrik biçimde yararlanmadı.

Küreselleşmeyle birlikte ülkeler arasındaki gelir farklılıkları daralırken, bireyler arasında gelir ve servet uçurumları ortaya çıktı.

Bloomberg'in listesine giren dünyanın en zengin 2,153 milyarderinin servetlerinin toplamı dünya nüfusunun %60'ının tamamından daha fazla.

Bu adaletsizlik sisteme olan güveni sarsıyor.

Bu duruma kimlik problemleri de eşlik ediyor.

Hızla zenginleşen kozmopolit kesimlerin lüks yaşam tarzları ile giderek yoksullaşan ve eski konumlarını kaybeden kitlelerin yaşam tarzları büyük bir zıtlık oluşturuyor.

Bu durum çok derin ekonomik ve kültürel çatışmalara yol açıyor.

Göçmen sayısındaki hızlı artış bu durumu daha da zorlaştırıyor.

Eski konumlarının sarsıldığını gören ve toplumsal istikrarın bozulmasından korkan kesimlerin tepkisi, tarihte daha önce de olduğu gibi özgürlükçü siyasete değil popülist siyasete yönelmek oluyor.

Farklı ülkelerde farklı biçimler olsa da son yıllarda kuvvetli bir popülist dalga yaşandı.

Rusya, Polonya, Macaristan gibi Doğu ve Orta Avrupa ülkelerinde güçlü siyasi liderler ön plana çıktı.

Bu dalga Latin Amerika'da popülizmin farklı versiyonlarını iktidara taşıdı.

Göçmen akımından en çok etkilenen yerlerden biri olan Avrupa ülkelerinde beyaz etnik milliyetçilik yükseldi.

Çin'de otoriter milliyetçilik ve Hindistan'da Müslüman azınlığa karşı Hindu milliyetçiliği yükselirken Ortadoğu'da ise yükselen mezhepçilik ve kabilecilik oldu.

Bu dalga güçlü otoriter liderlerin ortaya çıktığı ve ülkeler arası işbirliğinin geriye atıldığı ve yerini çatışmalara bıraktığı bir döneme kapı açtı.

Müthiş bir güç savaşı ortaya çıktı ve daha da bariz hale geldi.

Liberal dönemin kazan-kazan ilkesi unutulurken, realizmin sıfır toplamı oyunu yeniden hatırlandı.

Ülkelerin birbiri aleyhine attıkları adımlar daha aleni hale geldi.

Türkiye dahil birçok ülkenin hareket alanını daraltmayı hedefleyen müdahaleler gözler önüne serildi.

Ancak, uzun vadeye baktığımızda, bu dönemin de kalıcı olmayabileceği görülüyor.

Çünkü tepkisel siyasi akımların iş başına getirdiği popülist iktidarlar da hoşnutsuz kitlelerin beklentilerini karşılayacak bir siyaset ortaya koyamıyor.

Dünyanın birçok ülkesinde popülist liderlerin kendileri zengin ve güçlü olsalar bile elitlere yönelttikleri ithamlar, toplumsal kampaşmayı ve öfkeyi besleyen açıklamalar, dış tehdit söylemleri, uygulamaya koydukları korumacı önlemler sistemin yapısından kaynaklanan sorunlara çare olmuyor hatta bunları daha da ağırlaştırıyor.

Popülist liderlerin uygulamalarının kurumları zayıflatıp demokrasinin alanını daralttığı yerlerde sokaklar hareketleniyor.

Pew Research Center tarafından 27 ülkede yapılan bir araştırmaya göre demokrasinin işleyişinden hoşnut olmayanların oranı %51.

Sonuç, Şili'den Hong Kong'a, Rusya'dan İran'a, bir dizi ülkede ortaya çıkan sokak eylemleri oldu.

Siyaset sarkacı çalışıyor.

Sağ iktidar dönemlerini sol iktidar dönemleri takip eder. Popülist liderler dönemini de kurumların güçlendirildiği demokrasi dönemleri takip eder.

Nitekim, son bir yıldır, popülist dönemin sonuna gelinmekte olduğu yorumlarını daha sık duymaya başladık.

Bugün itibariyle ne liberal küreselleşme döneminin bozukluklarının tamir edildiği, ne de yerine çalışan bir başka sistemin geçtiği bir dönem söz konusu.

Eski düzen tıkanıyor ve yeni düzenin şekillenmesi zaman alıyor.

Fakat, bu durum gelecek yıllarda değişecek.

Daha istikrarlı bir yapı ortaya çıkacak.

Peki bütün bu değişimlerin içinde biz nasıl konumlanacağız?

Her şeyden önce içinde yaşadığımız dönemin kalıcı değil geçici olduğu bilgisiyyle hareket etmek durumundayız.

İlk soru, dünyada ortaya çıkan yeni ayrışmada nerede konumlanacağız?

Eskisi gibi kapitalizm ve sosyalizm arasında değil, piyasa kapitalizmi ve devlet kapitalizmi arasında çizilmekte olan yeni Berlin Duvarı'nın neresinde yer alacağız?

Bu dönemin sonunda sular durulduğunda, yine temel değerler olarak demokrasi ve özgürlüklerin öne çıktığı bir döneme gireceğiz.

Bu nedenle sorunun yanıtı liberal demokratik düzenden yana olmalı.

Uzun vadede nereye gitmek istediğimiz bilgisiyyle bugüne bakacak olursak dış politikada ve ekonomideki adımlarımızı nasıl atmamız.

Öncelikli olarak, işbirliğine ve kurallara dayalı küresel sistemin aksaklıklarının giderilmesi sürecinin şimdiden bir parçası olmalıyız.

İkinci olarak, AB ile ilişkileri geliştirmeye önem vermeliyiz.

Şu anda Avrupa, kendi sorunlarına gömülmüş ve dünya politikası üzerindeki söz hakkı geriye düşmüş gözükse de, bu haliyle bile demokrasi, çevre, insan hakları, huzur ve refah gibi uzun vadede geri gelecek olan temel değerler için bir referans noktası olmaya devam ediyor.

Bu yüzden AB üyelik süreci, Türkiye için hem bugünün, hem de yarının öncelikli konusu.

Bu anlamda, Gümrük Birliği'nin tarım, kamu alımları ve hizmetleri de içine alacak şekilde güncellenmesi öncelik alanlarından bir tanesi.

Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi, hem Türkiye'nin, hem AB'nin yararına.

Üçüncü olarak, istikrarsız bu bölgenin huzur ve istikrar adası olmalıyız.

Türkiye, Libya'daki müdahalesiyle, Doğu Akdeniz'deki haklarını korumak ve denklem dışına itilmesini engellemek için önemli bir adım atmış oldu.

Türkiye laiklik sayesinde, Müslüman ülkeler arasında mezhep ve etnik çatışmalardan en az etkilenen ülke olmuştur.

Türkiye, birlik ve beraberliğini, demokratik kültürünü ve bu bölge için en kıymetli özelliği olan laik yapısını koruyarak patlamaya hazır bu bölgede yaratılmak istenen kaostan kendisini kurtarabilir.

Türkiye'nin huzuru ve istikrarı, herkesle masaya oturabilmesi, bölgenin huzuru ve istikrarı için çok önemli.

Bölgenin huzuru ve istikrarı da Türkiye için çok önemli.

Ekonomide ise, küresel ekonomideki talep artışından ve likidite bolluğundan yararlanmamız mümkün.

Yeter ki içeride bünyeyi güçlendirelim, birlik beraberliği sağlayalım ve kurumlara olan güveni yeniden tesis edelim.

Ancak Türkiye açısından bu bahar havasının bozabileceğini de akılda tutmakta fayda var.

Suriye, S400 derken üzerine eklenen Libya ve Doğu Akdeniz sorunları, küresel akımlardan yeterince yararlanmamızı engelleyebilir.

Jeopolitik risklerdeki artış ve ABD seçim sürecinde Türkiye-ABD ilişkilerinin daha da sıkıntılı bir hal alması, bu riskleri daha da artırabilir.

Ayrıca, hızlı kredi büyümesinin olası sonuçları ve cari işlemler dengesinin yeniden bozulma eğilimi de dikkate alınması gereken başlıklar.

Bunun için makroekonomik istikrarı önceleyen politikalara ihtiyacımız var.

Ayrıca, hem yerli hem yabancı yatırımcı için yatırım ortamının en temel belirleyicilerinin iyi işleyen kontrol, denge ve denetim mekanizmaları, hukuk devleti, öngörülebilirlik, bağımsız ve tarafsız yargı olduğunu hiç akıldan çıkartmayalım.

Uzun vadede ise büyüme temposunu sınırlayacak olan esas unsur yapısal konular.

Önümüzdeki liste uzun: bu liste teknolojik değişimden iklim değişikliğine, yoksullukla mücadeleden toplumun dezavantajlı kesimleri için fırsat eşitliğine kadar uzanıyor.

Bunların en temelinde ise üretim ve teknoloji kapasitesinin geliştirilmesi yatıyor.

Dünya tarihine baktığımızda, İngiltere'nin sanayi devriminden sonra üretim ve teknoloji kapasitesinde bir sıçrama gerçekleştiren ülkelerde bunun kendiliğinden olmadığını, belli bir planlama ve devlet desteğiyle yapıldığını görüyoruz.

Teknoloji kabiliyetlerini geliştirmeyen ülkeler ileri gidemedikleri gibi kendi gelecekleri üzerindeki hakimiyetleri de yara alıyor.

Türkiye'nin sanayileşme tecrübesi, verimliliğe ve inovasyona yeterince odaklanmayan, yatırım mali ithalatına dayalı ve rekabet gücü zayıf bir yapı ortaya çıkarttı.

Oysa en önemli yapısal sorunumuz olan cari açığı azaltmak için rekabet şansı yüksek sektörlerde teknoloji kabiliyetinin geliştirilmesi gerekiyor.

Tıpkı daha önce Almanya'nın, Amerika'nın, Japonya'nın ve daha birçok ülkenin yapmış olduğu gibi.

Bunun için iyi bir planlama ve kurumsal kapasitesi güçlü bir bürokrasi olmalı.

Japonya ve Güney Kore gibi ülkeler, özerk çalışan, özel sektör ile etkili ve şeffaf bir istişare kurabilen, liyakat esasına göre oluşturulmuş çok yetkin bir bürokrasi ile bu süreci yürütmüşler.

Aksi halde, bu tip selektif sanayi politikalarının çıkar gruplarına teslim olma, katılışp gelişmelerin arkasına düşme riski yüksek.

Ancak özerk ve yetkin kurumsal kapasitesi olan yapılar hedeflerini gerçekleştirdikçe değişip dönüşebilir, yeni dönemlere, yeni ihtiyaçlara uyum sağlayabilirler.

Teknoloji kabiliyetlerini geliştirmeyi sağlayacak esas unsur ise insan kaynağı.

Teknoloji akıl almaz bir hızda gelişirken, eğitim sistemi bu değişime ayak uyduramıyor.

Dolayısıyla, içeride teknoloji geliştirmekte başarılı olamıyoruz.

Biliyoruz ki, teknolojideki değişimin dışında kalmak gibi bir seçenek yok.

Ya kendimiz teknoloji üreticisi haline geleceğiz ya da tamamen dışa bağımlı olacağız.

Bu nedenle yatırım ortamını düzelterek dünyadaki öncü firmalarla beraber çalışıp, onları ülkemize çekip know-how transferi yapalım.

Uzun dönemde ise beyin göçünü tersine çevirelim ve eğitim sistemini değiştirerek kendimiz teknoloji üretir hale gelelim.

Zamanında Atatürk'ün yapmış olduğu gibi yeni bir üretim kampanyası başlatalım.

Gerekli adımları bugünden atmaya başlayarak dördüncü sanayi devrimini yakalayalım.

Değerli konuklar,

Yapısal sorunlar tanımı gereği ancak uzun vadeli bir perspektife sahip olanlar tarafından çözülebilir.

Bu açıdan siyasi iktidarların bir dezavantajı vardır.

Çünkü hükümetlerin görev ufku seçilmiş oldukları dönemle kısıtlıdır.

Siyasetin doğası gereği, kısa vadeli çözümler uzun vadeli olanlara kıyasla daha öne çıkar. Popülist dinamikler bu çelişkiyi daha da keskinleştirir.

Bu da yapısal sorunlar ve bu sorunların gerektirdiği uzun vadeli çözümler üzerinde düşünmek için akademiye ve sivil toplum örgütlerine büyük sorumluluk yükler.

Akademi ve sivil toplum örgütleri bu sorumluluklarını ancak siyasetten bağımsız kalarak yerine getirebilirler.

Yapısal sorunlarla uğraşma sorumluluğu olan sivil toplum örgütlerinden birisi de TÜSİAD'dır.

Kuruluşunun üzerinden nerdeyse yarım asır geçmiş olan TÜSİAD, gücünü gönüllü üyelik yapısından ve siyasetçiler karşısında tarafsızlığını hep korumuş ve ülkenin uzun vadeli çıkarları için çalışmış olmasından alır.

Değerli konuklar,

Hepimiz biliriz çocuklar için tek öncelik anlık ihtiyaçlarının karşılanmasıdır.

Fakat yaş ilerledikçe, insan olgunlaştıkça anlık talepleri ile uzun vadeli çıkarları arasındaki dengeyi daha iyi kurmaya başlar.

Toplumlar da böyledir.

Toplumlar olgunlaştıkça kısa vadeli riskler ve fırsatlar karşısındaki anlık tepkiler yerini ülkenin uzun vadeli esenliği doğrultusunda hareket etmeye bırakır.

Cumhuriyetimizin kuruluşunun yüzüncü yılına yaklaştığımız şu günlerde, böyle bir olgunluk düzeyine gelmiş olduğumuza dair en ufak bir kuşku bile yok.

Bu duygu ve düşüncelerle hepinizi saygıyla selamlıyor, dikkatiniz için teşekkür ediyorum.